

Forklaringer på udviklingen i fødevarerpriserne

Henning Otte Hansen, Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Mange faktorer påvirker prisdannelsen på landbrugs- og fødevarer – faktisk er mere end 30 forhold anført. Udbuddet af især korn samt lagrenes størrelse og energipriserne viser en stærk korrelation med fødevarerpriserne.

Den seneste fødevarerkrise er endnu ikke helt overstået, og den har især medført høje internationale landbrugs- og fødevarerpriser i perioden 2021-2023. Fødevarerkrisen skyldtes flere forskellige forhold: for lille vækst i verdens landbrugsproduktion, faldende kornlagre, konsekvenser af covid-19, stigende energipriser og krigen i Ukraine. De nuværende høje priser på fødevarer i Danmark skal ses i sammenhæng med – og som resultat af – høje verdensmarkedspriser på næsten alle landbrugsråvarer.

I praksis viser det sig, at råvarepriserne og detailpriserne ikke følges ad: Der er en tendens til, at detailpriserne følger med råvarepriserne op, men at de ikke følger med ned lige så hurtigt eller lige så meget. Denne form for ufuldstændig pristilpasning kan genfindes flere steder i en række europæiske lande.

Oksekødsprisen er steget meget i det seneste år, og det gælder både de internationale priser, landmændenes salgspriser og detailpriserne. De danske priser følger i vid udstrækning de internationale priser. Når råvareprisen på ris falder, reagerer detailprisen næsten ikke, og der er en meget stor tidsforskydning. Spændet mellem råvare- og detailpris er steget markant siden starten af 2022.

Kaffebønner og kakaobønner dyrkes i relativt få lande, og dermed er forsyningssikkerheden relativt usikker. Forbrugerpriserne på kaffe og chokolade er steget markant i de senere år som resultat af et faldende eller stagnerende udbud på grund af et ugunstigt klima. Råvarepriserne på både kaffe- og kakaobønner er imidlertid faldet markant igen i 2025, og det vil med stor sandsynlighed medføre faldende forbrugerpriser på kaffe og chokolade inden for en periode.

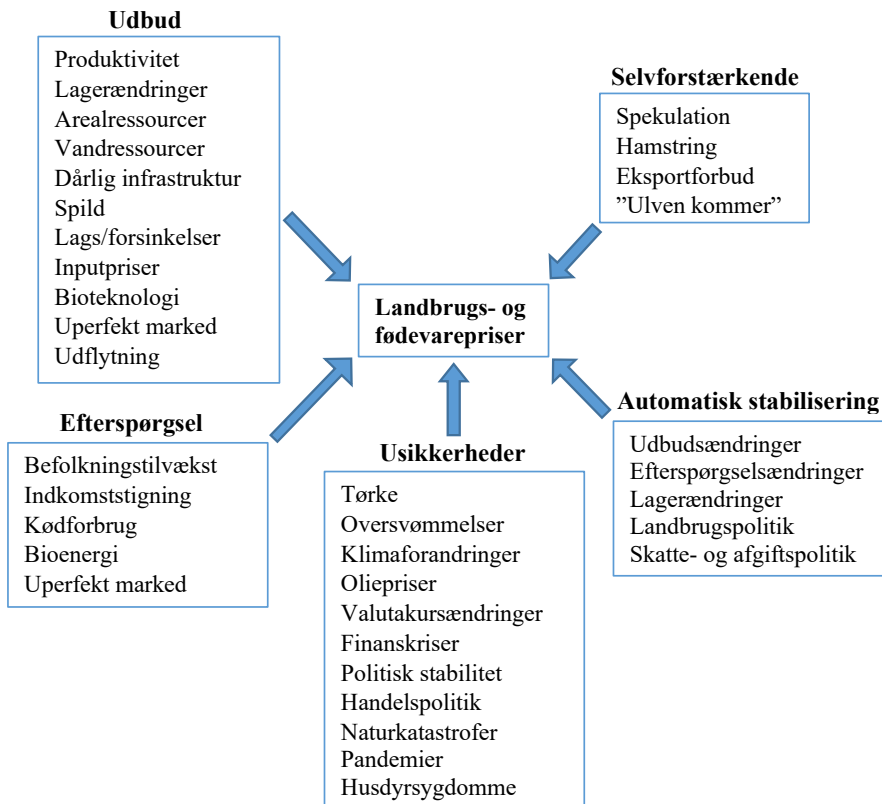
Introduktion

Priserne på landbrugs- og fødevarer er steget markant siden 2020 – både glo-balt og i Danmark. De sidste 20 år har generelt været kendetegnet ved svingende priser, prisbobler og fødevarerkrise, hvilket har medført en række økonomiske, sociale og politiske problemer. I lavindkomstområder verden over har det også skabt både sult og underernæring. EU sikrede tidligere både landmænd og forbrugere relativt stabile – og relativt høje – priser på landbrugs- og fødevarer. Med den

faldende landbrugsstøtte, internationalisering og mere frihandel samt åbne grænser bliver vi mere afhængige af verdensmarkedet og de internationale priser.

Ustabile priser på basale nødvendigheds-goder kan være problematisk, hvilket udviklingen over de seneste år har vist. Det er derfor relevant at undersøge prisdannelsen på fødevarer – og især at undersøge, hvad der har skabt de seneste års meget ustabile og meget høje fødevarerpriser.

Figur 1. Faktorer, som påvirker priser på landbrugs- og fødevarer

Note: Internationale priser er opgjort i amerikanske dollars, og danske priser er opgjort i danske kroner.

Kilder: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (2024a-d, flere årgange) og FAO (2024).

Mange faktorer påvirker prisdannelsen på landbrugs- og fødevarer

Det kan være kompliceret at forklare og i særdeleshed forudsige priser på landbrugsvarer. Det skyldes blandt andet, at internationale forhold spiller en større rolle i takt med liberaliseringen af den internationale handel med landbrugs- og fødevarer. Dertil kommer, at mange forskellige markedsmæssige, politiske og biologiske forhold påvirker prisdannelsen. Figur 1 viser således på skematisk form nogle af de vigtigste faktorer, der påvirker landbrugs- og fødevarerpriser, grupperet og opdelt i fem kategorier, nemlig udbud, efterspørgsel, usikkerheder, automatiske stabilisatorer og selvforstærkende forhold. Derudover er nogle af de vigtigste underliggende drivkræfter specificeret og oplistet.

Som figur 1 viser (forrige side), er der mere end 30 forskellige forhold eller faktorer, som kan påvirke priserne på fødevarer. Nogle af faktorerne kan virke på tværs af grupperne: For eksempel kan en usikkerhed som en pandemi påvirke både udbud og efterspørgsel. "Uperfekt marked" indgår på både udbuds- og efterspørgselsiden. Hermed menes, at utilstrækkelig konkurrence, flaskehalse med mere kan forhindre, at markedet fungerer effektivt.

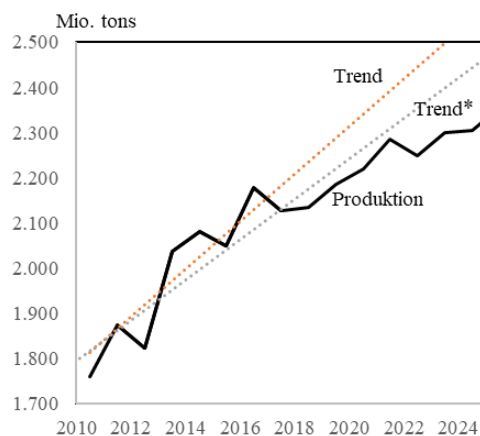
Udbud og lagre påvirker priserne

Utilstrækkelig vækst i verdens kornproduktion er en af de væsentlige faktorer. Verdens samlede kornproduktion stiger generelt fra år for år: Siden begyndelsen af 1980'erne er kornproduktionen (her eksklusive ris) fordoblet, hvilket svarer til en gennemsnitlig årlig stigning på cirka 1,6 procent.

Det er bemærkelsesværdigt, at verdens samlede kornareal i samme periode ikke er steget – det er faktisk faldet en smule – så stigningen i produktionen er udelukkende skabt gennem højere kornudbytter.

I årene 2017-2022 var stigningen i den globale kornproduktion relativt svag. Udviklingen i denne periode lå generelt under tendensen efter fødevarekrisen i 2011-2012 (se figur 2), og produktionen var også mindre end forbruget.

Figur 2. Verdens samlede kornproduktion (eksklusive ris)

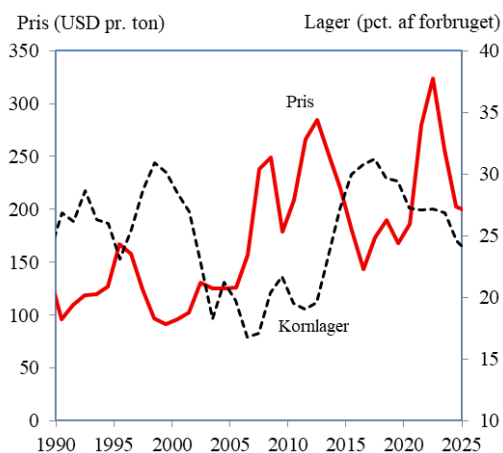
Note: Linjen "Trend" er baseret på årrækken 2011/2012 til 2017/2018. Linjen "Trend*" er baseret på årrækken 2000/2001 til 2017/2018.

Kilde: Egen fremstilling baseret på FAS (2025).

Figur 2 viser verdens samlede kornproduktion i perioden 2010/2011-2025/2026. Figuren viser også trendkurven, Trend, for årene 2011/2012 til 2017/2018, som var årene efter fødevarekrisen i 2010-2011. Trendkurven, Trend*, dækker over en længere periode,

som løber tilbage til starten af 2000'erne. I begge tilfælde voksede kornproduktionen mindre i årene 2017-2022 end i de historiske tendenser vist med trendlinjerne. I årene 2021-2024 var kornforbruget større end kornproduktionen, og dermed steg verdens kornproduktion for lidt i forhold til efterspørgslen. Når forbruget overstiger produktionen, vil lagrene blive reduceret. Mens produktionens størrelse varierer fra år til år, især afhængigt af klimatiske forhold, er forbrugsudviklingen således langt mere konstant, fordi lagrene fungerer som en buffer og kan stabilisere og udjævne udbuddet fra år til år. I perioderne med en relativt svag udvikling i produktionen reduceres verdens samlede kornlagre samtidig. Størrelsen af verdens samlede kornlagre – beregnet som en andel af det samlede årlige forbrug – har således en stor indflydelse på verdensmarkedsprisen, som den historiske udvikling tydeligt viser, jævnfør figur 3.

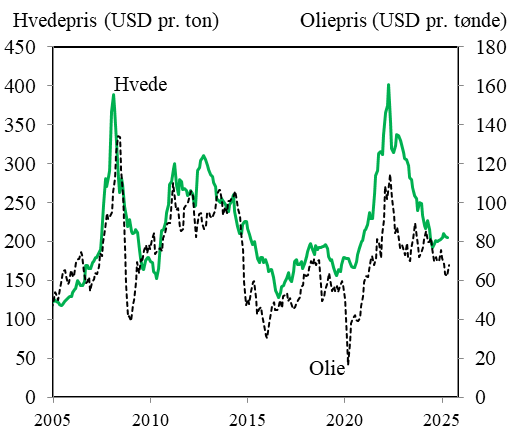
Figur 3. Hvede: Verdens samlede lagre og verdensmarkedspris 1989/1990-2024/2025

Kilde: Egen fremstilling baseret på FAS (2025).

Figur 3 viser en meget klar sammenhæng mellem lagrenes størrelse og prisen: Når lagrene reduceres, stiger prisen. Når lagrene bliver små, er der frygt for mangel på korn, og derfor er folk villige til at betale en højere pris for at sikre tilstrækkelige forsyninger. Prisusikkerhed og prisudsving er også mest udbredt, når lagrene er små. Omvendt vil store lagre indikere overproduktion, og dette vil presse priserne ned. Udviklingen i olieprisen er en ekstern faktor, der også har stor indflydelse på priserne på landbrugsråvarer. Olie- og kornpriser synes i stigende grad at være korrelerede. Som figur 4 viser, har der været en klar sammenhæng mellem olie- og hvedepriser i de seneste årtier. I løbet af de sidste par år er begge priser både steget og faldet betydeligt efter samme mønster.

Figur 4. Udvikling i pris på råolie og hvede, 2005-2025

Note: Månedlige data. Hvedepris: All wheat, U.S. season average price. Oliepris: Spot crude oil price: West Texas intermediate.

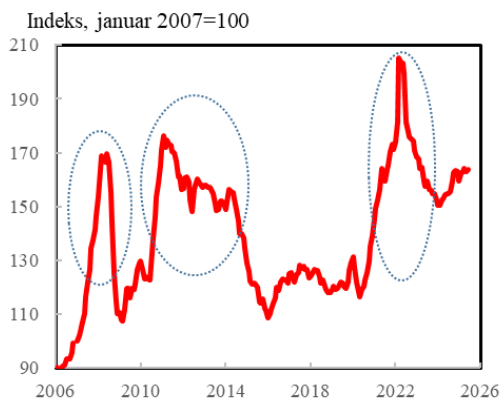
Kilde: Egen fremstilling baseret på ERS (2025) og Federal Reserve Economic Data (2025).

De viste eksempler fortæller, at internationale forhold og fødevarepriser hænger tæt sammen.

Fødevarekrisen i 2021-2023

De nuværende høje priser på fødevarer i Danmark skal ses i sammenhæng med den prisboble og fødevarekrise, som ramte hele verden i 2021-2023. Figur 5 viser denne fødevarekrise - sammen med de to andre fødevarekriser i 2007-2008 og 2011-2012.

Figur 5. Globalt fødevareprisindeks

Note: De tre fødevarekriser er markeret.

Kilde: Egen fremstilling baseret på FAO (2025b).

Figur 5 viser et sammenvæjet prisindeks på landbrugs- og fødevarer beregnet ud fra blandt andet internationale råvarebørser.

Som det ses, har der været tale om markante prisstigninger siden 2020. Fødevarekrisen i 2021-2023 er reelt set ikke fuldt overstået endnu, og der har i løbet af 2025 igen været om end mindre prisstigninger i det globale fødevareprisindeks. I forhold til toppunktet i første halvdel af 2022 har der dog været en betydelig prisnedgang.

Fødevarekrisen i 2021-2023 kan forklares med især følgende faktorer (Hansen, 2022a-b):

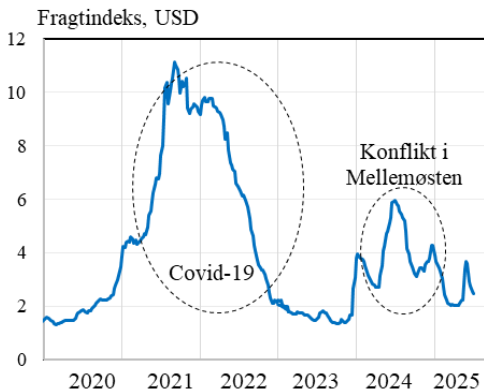
- Utilstrækkelig vækst i verdens kornproduktion
- Små kornlagre
- Stigende priser på olie
- Stigende priser på gødning
- Høje fragtrater under og efter covid-19-pandemien
- Eksportforbud efter både covid-19-pandemien og Ruslands invasion af Ukraine
- Ruslands invasion af Ukraine og efterfølgende begrænsninger i Ukraines landbrugsproduktion og -eksport

Der er således tale om forskellige typer af årsager: udbudssvingninger, lagersituationen, konsekvenser af covid-19, energi-priser og krigen i Ukraine.

Covid-19, som således også var en faktor i fødevarekrisen i 2021-2023, førte til højere fragtrater, hvilket også påvirkede fødevarepriserne. Pandemien ødelagde eller forstyrrede en række forsyningskæder og skabte stor turbulens på det internationale fragtmarked. Flere større havne var stort set lukkede på grund af pandemien, og infrastrukturen var langt fra at fungere effektivt. Dette skabte flaskehalse, hvilket førte til meget store stigninger i de internationale fragtrater og dermed også stigende landbrugs- og fødevarepriser.

Figur 6 illustrerer de stigende internationale fragtrater under fødevarekrisen.

Figur 6. Internationale fragtrater, 2020-2025

Note: Fragtrate: containerfragtindeks.

Kilde: Egen fremstilling baseret på Freightos (2025).

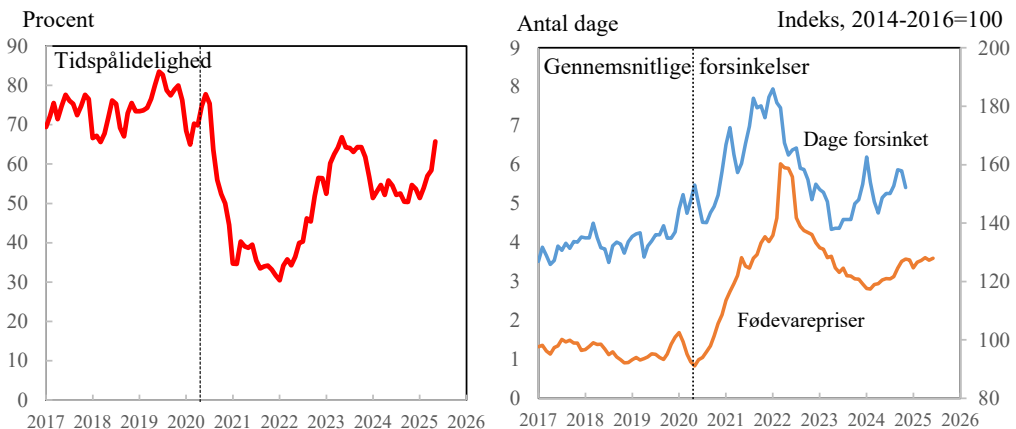
Som figuren viser, skabte konflikten i Mellemøsten, der startede i oktober 2023 med Hamas' angreb i Israel, også stigende fragtrater. Mere end 40 procent af verdens sojabønneproduktion og 15 procent af verdens

kornproduktion eksporteres, så fragtraterne har en vis indflydelse på verdensmarkedspriserne.

Turbulensen på det internationale fragtmarked afspejles også i forsinkelser og usikre leveringstider. Som figur 7 illustrerer, så faldt tidspådeligheden under covid-19, mens de gennemsnitlige forsinkelser ved sene ankomster steg (fordobling).

Figur 7 illustrerer tydeligt den turbulens på det internationale fragtmarked, der opstod i kølvandet på covid-19, som bidrog til prisstigninger på landbrugs- og fødevarerprodukter og dermed også til fødevarerkrisen. Sammenlignes kurverne i figuren til højre ses der en meget klar sammenhæng mellem gennemsnitlige forsinkelser og fødevarerprisindekset. Direkte årsagssammenhæng er ikke blevet bevist eller antaget, men det

Figur 7. Turbulens på det internationale fragtmarked før, under og efter covid-19

Note: Internationale priser er opgjort i amerikanske dollars, og danske priser er opgjort i danske kroner.

Kilder: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (2024a-d, flere årgange) og FAO (2024).

er naturligt, at forsinkelser i international transport fører til højere produktpriser. Endelig er det også meget sandsynligt, at pålidelighed og forsinkelser på den ene side og fødevarerpriser på den anden side reagerer parallelt på de samme faktorer.

Som tidligere nævnt kan eksportforbud – eller mere generelt eksportrestriktioner – være en af årsagerne til stigende priser og fødevarerkrise. Lande kan begrænse eller helt forhindre eksport af for eksempel korn for at sikre tilstrækkelige og billige indenlandske forsyninger. Når man begrænser et lands eksport, øges udbuddet på hjemmemarkedet, hvilket vil begrænse prisstigninger. Når man begrænser eksporten, vil udbuddet på verdensmarkedet falde, hvilket vil bidrage til højere verdensmarkedspriser.

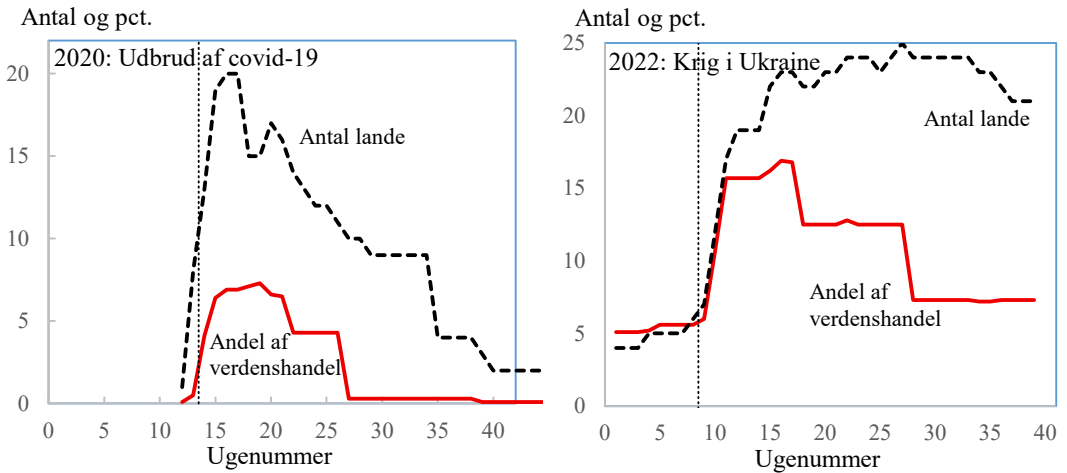
I 2020'erne indførte lande i stigende grad eksportforbud på landbrugs- og fødevarerprodukter. Årsagen og begrundelserne var dels covid-19 og den efterfølgende fødevarerkrise, dels Ruslands invasion af Ukraine: Som reaktion på covid-19 indførte lande over hele verden midlertidige restriktioner på eksport af visse medicinske varer og nogle fødevarer for at afbøde potentielle mangler på vigtige forsyninger. De fleste af eksportrestriktionerne kom tidligt i pandemien, jævnfør figur 8 (næste side). Efter Ruslands invasion af Ukraine indførte en række lande eksportforbud på landbrugs- og fødevarer. Baggrunden var typisk et ønske om at sikre billigere fødevarer til landenes egne befolkninger i en periode med kraftigt stigende verdensmarkedspriser. Efter den 24. februar 2022 var der en betydelig stigning i antallet af lande, der indførte eksportrestriktioner på

fødevarer, jævnfør figur 8. Når lande begrænser deres eksport, mindskes udbuddet på verdensmarkedet, og dermed stiger verdensmarkedspriserne.

Ruslands invasion af Ukraine havde både en direkte og indirekte indflydelse på fødevarerkrise: indirekte på grund af usikkerhed og fremtidig forsyning, og direkte fordi Ukraines rolle som en stor eksportør af landbrugsprodukter blev svækket. Krigen i Ukraine blev derfor i vid udstrækning brugt som en forklaring på de stigende priser på blandt andet landbrugs- og fødevarerprodukter. Ukraine var en meget vigtig producent og eksportør af adskillige vigtige landbrugsprodukter. Før 2022 stod Ukraine for omkring 50 procent af verdens samlede eksport af solsikkekager og -olie. Når det kommer til vigtige kornprodukter, var Ukraine blandt de største korneksportører i verden: hirse (nr. 1), majs (nr. 4), byg (nr. 2) og hvede (nr. 5). Af denne grund blev hele verdensmarkedet påvirket, da Ukraines eksport og produktion var begrænset. Ukraines infrastruktur, herunder dets transport- og handelssystem, blev ødelagt eller alvorligt påvirket, da Rusland invaderede landet. Eksporten blev især påvirket og faldt betydeligt efter februar 2022, jævnfør figur 9 (næste side).

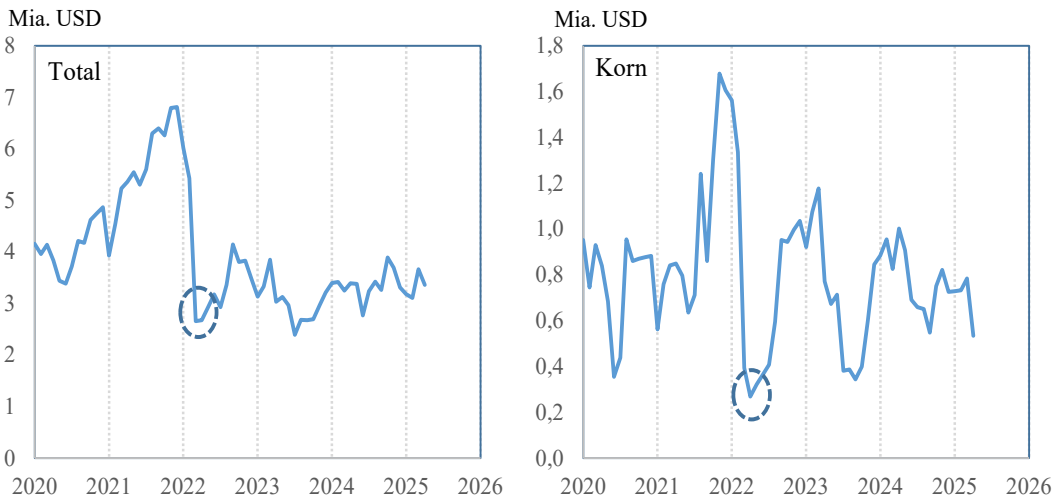
Figuren viser et stort fald i Ukraines eksport fra marts 2022: Ukraines samlede eksport blev reduceret med lidt over 50 procent, og det lavere niveau fortsatte. Værdien af korneksporten blev straks reduceret med 70 procent. Men når sæsonudsving tages i betragtning på den ene side og højere kornpriser på den anden side, var de langsigtede effekter på Ukraines korneksport relativt moderate.

Figur 8. Antal lande, der har implementeret eksportrestriktioner i fødevarerektoren, og den tilsvarende andel af den globale handel i 2020 og 2022 (beregnet i kalorier)

Note: De stiplede, vandrette linjer angiver henholdsvis covid-19-udbruddet (begyndelsen af marts 2020, hvor verdenssundhedsorganisationen, WHO, vurderede udbruddet som værende udviklet til en pandemi) og Ruslands invasion af Ukraine (den 24. februar 2022).
 Kilde: Egen fremstilling baseret på Laborde (2025) og FAO (2025c).

Figur 9. Ukraines samlede eksport og korneksport

Note: Cirklerne viser marts 2022 – den første hele måned efter Ruslands invasion.
 Kilde: Egen fremstilling baseret på United Nations (2025).

Ukraine tegnede sig dog allerede for cirka 10 procent af den samlede korneksport i verden, hvorfor selv et begrænset fald i korneksporten – og ikke mindst usikkerheden om fremtidige forsyninger – havde en betydelig, men kortsigtet, indvirkning på det internationale kornmarked.

Uperfekte markeder: Detailpriserne følger kun delvist med ned

Man må forvente, at de danske detailpriser i store træk følger de internationale råvarepriser: Danmark er meget afhængig af international handel med landbrugs- og fødevarer, så danske og internationale råvarepriser vil være relativt sammenhængende og have samme udvikling og niveau. På samme måde må det forventes, at priserne længere fremme i værdikæden (nærmere forbrugere) i større eller mindre omfang følger råvareprisudviklingen. Det afhænger naturligvis af råvarernes andel af de endelige detailpriser: Hvis der er en høj forarbejdnings- og forædlingsgrad, vil omkostninger til arbejdskraft, innovation med mere fylde relativt meget, og dermed får råvareprisen en mindre betydning

Detailpriserne bør således ikke følge helt med op med samme procentvise stignings-takt som råvarerne. Det skyldes, at råvarerne kun udgør en mindre del af detailpriserne – også kaldet landmandens andel af forbrugerkronen. Der kommer en række omkostninger til forarbejdning, transport, energi, emballage, lønninger, husleje med mere, som ikke stiger i samme takt som landbrugsråvarerne i en fødevarekrise. I praksis viser det sig, at råvarepriserne og detailpriserne ikke konsekvent følges ad: Der er nemlig en

tendens til, at detailpriserne følger med råvarepriserne op, men de følger ikke med ned lige så hurtigt eller lige så meget. Også på andre måder følges råvare- og detailpriserne ikke ad, og denne form for ufuldstændig pristransmission er et udbredt fænomen i mange lande.

Der findes således tre former for manglende pristransmission:

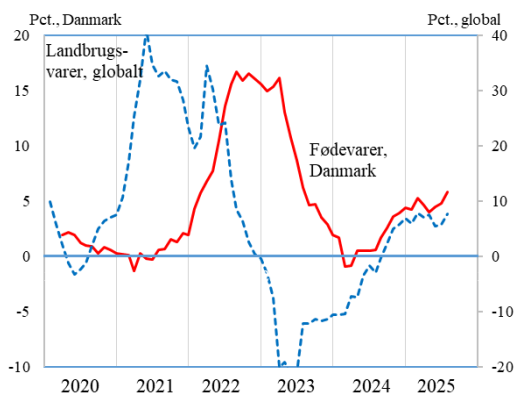
- Forsinkelser (lags) i pristilpasningen: Pristilpasningen i værdikæden forsinkes ofte på grund af langtidskontrakter eller mangel på konkurrence eller gennemsigthed.
- Overreaktion: En prisstigning på ét led resulterer i en prisstigning længere fremme i værdikæden, der er større end den oprindelige prisstigning kan retfærdiggøre. For eksempel kan en stigning på 30 procent i en brødhvedepris ikke retfærdiggøre en tilsvarende procentvis stigning i brødprisen. Hvede og andre landbrugsvarer udgør typisk mindre end 10 procent af detailprisen på brød, så kun en meget begrænset stigning i detailprisen på brød kan retfærdiggøres – alt andet lige.
- Asymmetri: Prisstigninger og -fald sendes videre i værdikæden mod forbrugere, men med forskellig størrelse og hastighed. Ofte videregives stigninger i in-putpriser hurtigere end fald i in-putpriser.

Disse tre former for ufuldstændig pristilpasning kan genfindes flere steder, og for eksempel ses asymmetri flere steder i en række lande i Europa (Hansen, 2012).

Den seneste prisudvikling

Siden slutningen af 2021 er danske fødevarerpriser i gennemsnit steget med mere end 30 procent. Stigningen kan i høj grad ses i sammenhæng med de stigende verdensmarkedspriser på landbrugsråvarer. Verdensmarkedspriserne er siden faldet – men i det seneste halve år er de igen steget, jævnfør figur 10.

Figur 10. Prisudvikling på landbrugsvarer globalt og fødevarer i Danmark

Note: Kurverne måles på to forskellige skalaer på de lodrette akser. Årlige ændringer i procent. Månedssdata fra 2020 til og med juli 2025. Den stiplede kurve viser prisudviklingen for de landbrugsvarer på globalt plan, og den fuldt optrukne kurve viser prisudviklingen for de danske fødevarer.

Kilde: Egen fremstilling baseret på Danmarks Statistik (2025a) og FAO (2025b).

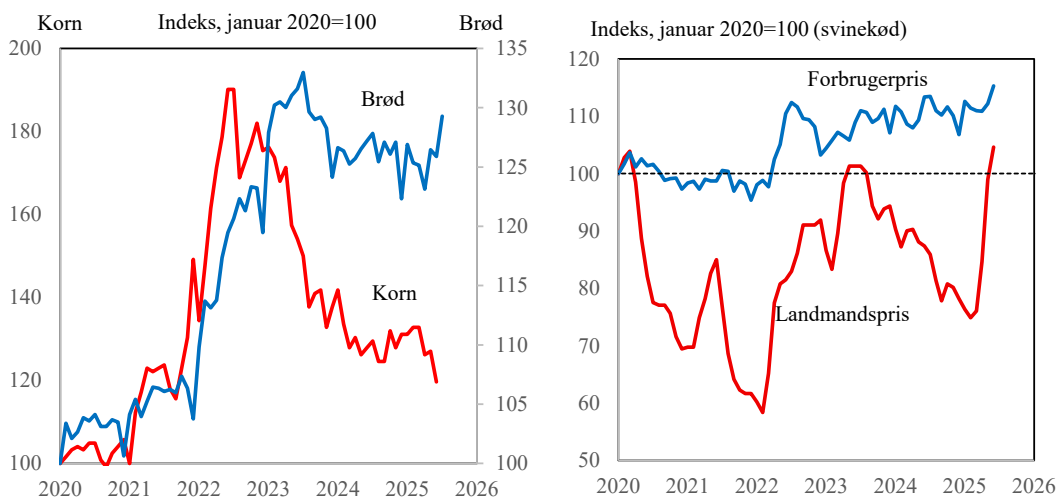
Figuren viser to kurver: Den første kurve er et sammenvæjet gennemsnit af priser på cirka 100 landbrugsprodukter på globalt plan (landmandspriser). Den anden kurve er det danske forbrugerprisindeks på fødevarer. Begge kurver er vist som de årlige ændringer opgjort måned for måned i procent.

Figuren viser også, at de danske fødevarerpriser reelt ikke er faldet i pris, selvom de bagvedliggende råvarepriser er faldet. Kun i to måneder – februar og marts 2024 – har der været beskedne prisfald. Fødevarerprisstigningerne er aftaget, men der har næsten ingen prisfald været, selvom der har været en længere periode med prisfald på landbrugsråvarerne. Det viser, at der er en forsinket pristilpasning "fra jord-til-bord", hvilket i øvrigt er et generelt fænomen i mange lande.

Ser man nærmere på de enkelte produkter i værdikæden med landbrugs- og fødevarer, er der flere tilfælde med uensartet prisudvikling, jævnfør figur 11 (næste side). Eksemplet med korn og brød viser, at brødprisen følger med kornprisen op, men følger ikke med ned. En stigning i brødprisen på 30 procent i løbet af blot to år kan heller ikke alene forklares ud fra dyrere råvarer. Når det gælder svinekød, har landmændene haft meget svingende salgspriser, som ses til højre i figur 11. Detailprisen er kun i meget begrænset omfang fuldt med ned, mens den er steget mere, når råvareprisen er steget. Spændet mellem detailpris og råvarepris er steget i perioden.

I begge eksempler er der en ufuldstændig pristilpasning. Som beskrevet i starten af artiklen er der mange faktorer, som påvirker

Figur 11. Udvikling i råvare- og forbrugerpriser i Danmark, 2020-2025

Note: Kurverne måles på to forskellige skalaer på de lodrette akser i figuren til venstre over råvare- og forbrugerpriser for korn og brød.

Kilde: Egen fremstilling baseret på Danmarks Statistik (2025a-b).

prisdannelsen, så den manglende pristilpasning kan skyldes påvirkning fra en eller flere af disse faktorer. Når det gælder svinekød, har afrikansk svinepest haft en stor betydning for prisdannelsen.

Oksekød er steget meget

Oksekød er steget meget i det seneste år, og det gælder både internationale priser, landmændenes salgspriser og detailpriserne – se figur 12 og 13 på næste side.

Som det ses, så følger de danske priser i vid udstrækning de internationale priser. Det ses også, at den danske forbrugerprisudvikling på oksekød og på alle fødevarer i gennemsnit har haft samme udvikling fra 2024 og frem til starten af 2025. Herefter er oksekød steget langt mere end gennemsnittet af fødevarerpriserne.

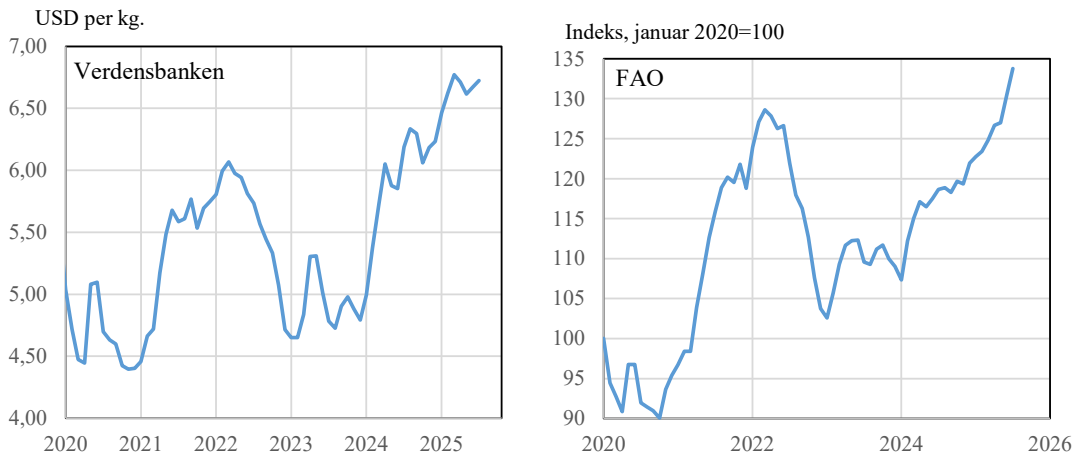
Der er flere forklaringer på denne udvikling:

- Fødevarekrisen har trukket alle priser op: Korn er det vigtigste produkt i en fødevarekrise, men stigende kornpriser presser priserne på andre landbrugsvarer op. Derfor er det naturligt, hvis alle fødevarerpriser i et vist omfang følger samme udvikling.

Der er yderligere nogle specielle forklaringer, der gælder for oksekød:

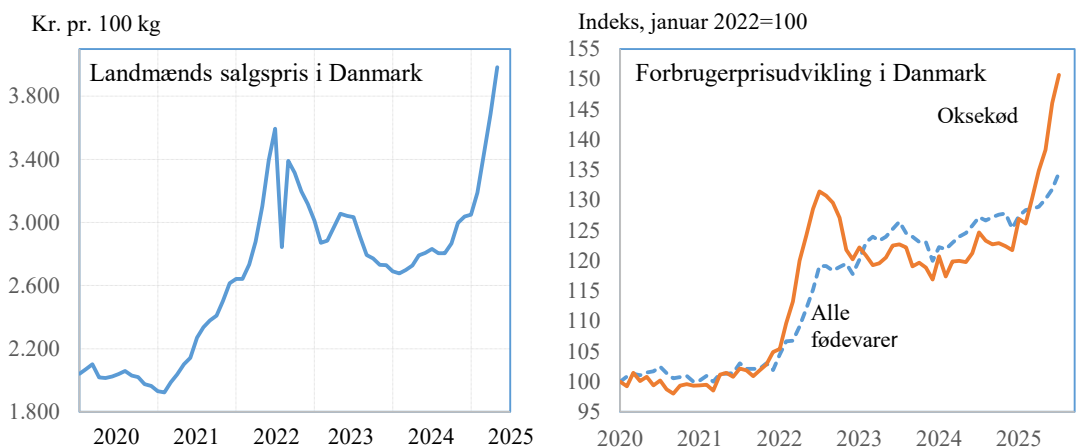
- Stærk forbrugsvækst i Asien (OECD, 2025).
- Langsom tilpasning i oksekøds-sektoren. Selvom der er gode priser på oksekød, tager det relativt lang tid at øge udbuddet.

Figur 12. *Udvikling i internationale priser på oksekød ifølge Verdensbanken og FAO*

Kilde: Til venstre: egen fremstilling baseret på World Bank (2025). Til højre: egen fremstilling baseret på FAO (2025b).

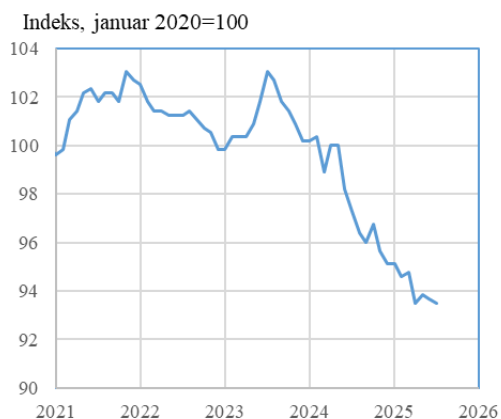
Figur 13. *Udvikling i danske priser på oksekød*

Kilde: Egen fremstilling baseret på Danmarks Statistik (2025a-b).

- Faldende udbud i af slagtekvæg i Danmark. Relativt høje mælkepriser har udskudt slagtninger af malkekvæg. Antallet af slagtninger af køer er nu det laveste niveau gennem mange år, jævnfør figur 14.
- En usikker fremtid med hensyn til fremtidig klimapolitik rammer især kvægproduktionen. Det får landmænd, rådgivere og banker til at udskyde eller droppe store og langsigtede investeringer i kvægproduktion.

Figur 14. Slagtninger af køer i Danmark

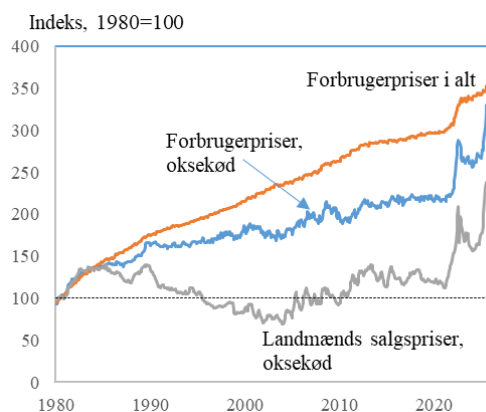

Note: Løbende 12 måneders gennemsnit
 Kilde: Egen fremstilling baseret på Danmarks Statistik (2025c).

Som det er vist i det foregående (se figur 11), er forbrugerpriserne på fødevarer i gennemsnit og oksekød steget markant siden slutningen af 2021: I gennemsnit er forbrugerpriserne steget med cirka 30 procent, og det er det dobbelte af inflationen. Der har der-

med været en stor realprisstigning på fødevarer i detailed-det. Set over en længere periode er fødevarerne i butikkerne dog steget mindre i pris end alle varer i gennemsnit – på trods af flere fødevarerkriser, jævnfør figur 15.

Figur 15. Langsigtet prisudvikling i Danmark, 1980-2025

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (2025a-b, 2025d og flere år-gange).

Set over hele perioden er oksekød steget fra indeks 100 til indeks 330. I samme periode er forbrugerpriserne i alt (inflationen) steget til indeks 353, mens for eksempel industrilønningerne er steget til cirka indeks 535 (Danmarks Statistik, 2025e-f), så der har været en markant købekraftsforbedring set over hele perioden.

Udviklingen i landmændenes salgspriser på oksekød kan forklares med tre faktorer:

- Omlægningen af EU's landbrugsstøtte fra markedsstøtte til direkte

betalinger i 1990'erne medførte et prisfald.

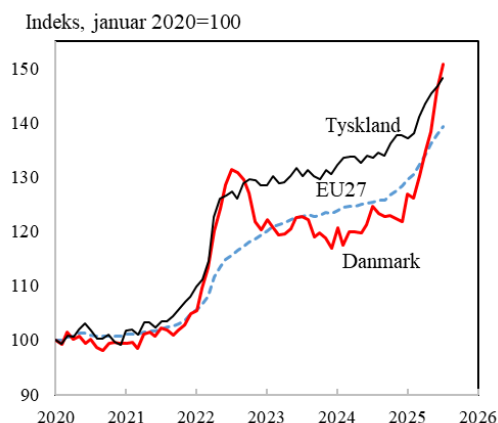
- Produktivitetsstigninger, udnyttelse af stordriftsfordele med mere har bidraget til et faldende bytteforhold i landbruget og i kvægsektoren, hvilket også medfører prisfald eller begrænsninger i prisstigningerne.
- Globale fødevarerkriser og global prisudvikling på de fleste landbrugsvarer siden 2006 har medført stigende og varierede priser på oksekød.

Både den lang- og kortsigtede prisudvikling kan i høj grad forklares med eksterne faktorer – det vil sige markeds-mæssige eller politiske forandringer uden for landets grænser. Nationale forskelle som resultat af for eksempel afgiftsjusteringer og husdyrsygdomme kan spille en rolle, men det er ikke afgørende for en langsigtet tendens. Derfor er det også naturligt, at prisudviklingen i Danmark i store træk følger udviklingen i resten af EU, jævnfør figur 16.

Figur 16 viser, at udviklingen i forbrugerpriserne på oksekød i Danmark, Tyskland og hele EU i store træk har samme forløb set over perioden 2020 og frem til midten af 2025. De danske oksekødspriser er dog steget ekstraordinært meget i løbet af 2025.

Udviklingen i forbrugerpriser på oksekød i perioden fra januar 2020 til juli 2025 i hvert enkelt EU-land fremgår af figur 17 (næste side).

Figur 16. Udviklingen i forbrugerpriser på oksekød i Danmark, Tyskland og EU, 2020-2025

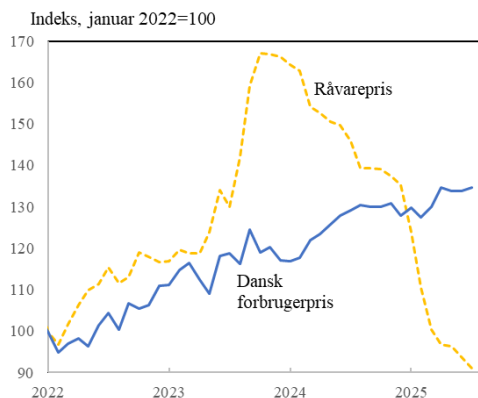

Kilde: Egen fremstilling baseret på Eurostat (2025).

Ris – billigere råvarer, men dyrere detailpris

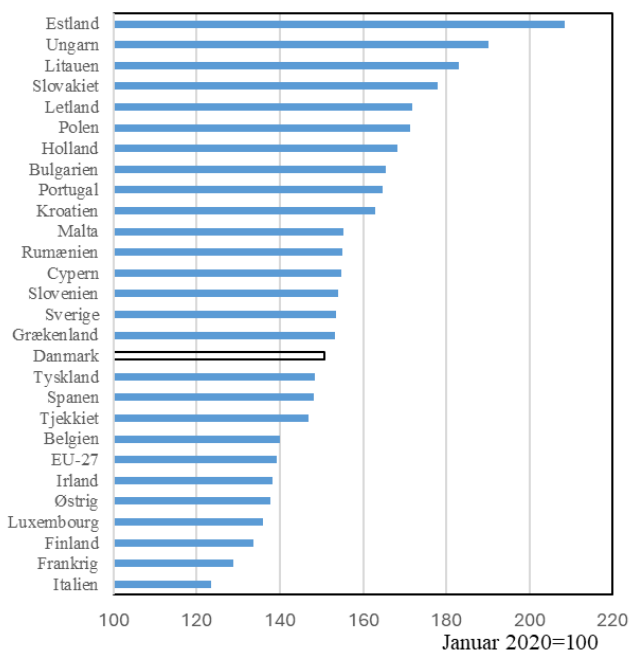
Ris er et produkt, hvor der har været en manglende sammenhæng mellem råvarepris og detailpris i Danmark, jævnfør figur 18.

Figur 18. Råvare- og detailpriser på ris

Kilde: Egen fremstilling baseret på Danmarks Statistik (2025a) og World Bank (2025).

Figur 17. Udviklingen i EU-landenes forbrugerpriser på oksekød, januar 2020 til juli 2025

Kilde: Egen fremstilling baseret på Danmarks Statistik (2025a-b).

Råvareprisen viser en minimumseksportpris i Vietnam. Udviklingen er meget identisk med andre børspriser i for eksempel Thailand. Thailand og Vietnam er blandt de 10 største producenter af ris i verden. Råvarepriserne er i figuren blevet omregnet til danske kroner. Forbrugerprisen er Danmarks Statistiks forbruger-prisindeks for varegruppen "ris".

Figur 18 viser udviklingen siden starten af 2022. Som det ses, fulgte de danske forbrugerpriser relativt hurtigt med op, da råvareprisen steg. Denne proces tog cirka imellem fire og fem måneder. Da råvareprisen begyndte at falde i slutningen af 2023 og starten af 2024, fulgte detailprisen ikke med ned på samme måde. Detailprisen faldt en

smule, men herefter er den igen steget. I juli 2025 var detailprisen steget med 35 procent i forhold til starten af 2022, mens råvareprisen var faldet tilbage og lå 10 procent under det oprindelige niveau.

Råvareprisen på ris var i juli måned på mellem 2,4 og 2,5 kr. pr. kg afhængig af det konkrete råvaremarked. Fra et råvaresalg til et butikssalg i Danmark vil der naturligt komme ekstraomkostninger som transport, emballering, sortering med mere, men selve forarbejdningen er relativt beskedent. Der kan også være kvalitetsforskelle på ris, og ris er ikke bare ris. I Danmark er butiksprisen typisk omkring 20-25 kr. pr. kg, eksklusiv moms, så råvareprisen stiger omkring 750 procent fra råvaresalg til butikssalg. I starten

af 2022 var stigningen 550 procent. Mens råvareprisen på ris maksimalt nåede at stige med cirka 1,7 kr. pr. kg, steg butiksprisen i Danmark med cirka 5 kr. Råvareprisen er som nævnt faldet igen til niveauet i starten af 2022.

Det helt samme billede ses i resten af EU: Detailprisen fulgte med op, men mens råvareprisen faldt igen, er detailprisen fastholdt på det høje niveau.

Konklusionen er, at der er en lille tidsforskydning (fire til fem måneder), før detailprisen reagerer på de stigende råvarepriser. Når råvareprisen falder, reagerer detailprisen næsten ikke, og der er en meget stor tidsforskydning. Halvandet år efter det begyndende råvareprisfald har vi endnu ikke set nogen reel nedgang i forbrugerprisen. Spændet mellem råvare- og detailpris er steget markant siden starten af 2022. Der vil ofte være mange mellemlid mellem for eksempel et eksportmarked i Asien og en detailforretning i Danmark, så man kan ikke se, hvem der har været i stand til at øge pris-spændet og dermed avancen.

Kaffe og chokolade

Priserne på kaffe og chokolade er interessante af flere årsager:

- Råvarerne (kaffebønner og kakao-bønner) dyrkes i relativt få lande, og dermed er forsynings-sikkerheden relativt usikker i tilfælde af en dårlig høst i hoved-producentlandene.
- Forbrugerpriserne på kaffe og chokolade er steget markant i de senere år – og betydeligt over gennemsnittet.

- De stigende priser skyldes primært et faldende eller stagnerende udbud på grund af ugunstigt klima.
- Netop kaffe og chokolade (samt sukker) er blevet afgiftsfritaget som resultat af de høje forbrugerpriser.
- Både kaffe og chokolade oplever en betydelig efterspørgselsstigning, hvilket lægger et pres på udbuddet.
- Råvarepriserne på både kaffe- og kakaobønner er faldet markant i 2025, og det vil med stor sandsynlighed medføre faldende forbrugerpriser inden for en periode. Der er dog endnu ikke tegn på en aftagende prisudvikling, endsige prisfald i forbrugerleddet.

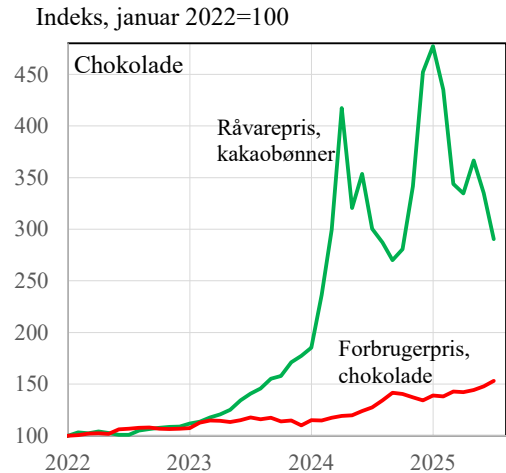
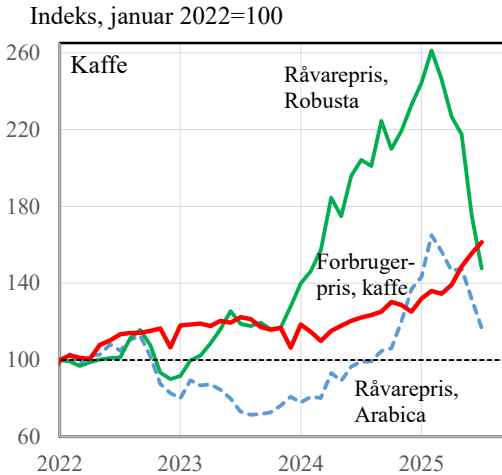
Prisudviklingen af kaffe og kakao fremgår af figur 19 (næste side).

Kaffe produceres især i Brasilien og Vietnam, som står for næsten halvdelen af verdens samlede produktion. Verdens samlede kaffe-produktion faldt i 2021 og er kun steget marginalt i de efterfølgende år. FAO (2025a) vurderer, at ugunstige klimaforhold (tørke og for meget nedbør) er hovedforklaringen på de store prisstigninger, som har præget de internationale markeder i de senere år. Siden starten af 2025 er råvarepriserne faldet markant, men det har ikke slået igennem i de danske forbrugerpriser endnu.

Som det ses af figur 19, har der været forskelle i råvareprisudviklingen på forskellige typer af kaffebønner, om end vi ser samme mønster i de to tilfælde. De meget store prisstigninger på kakao skal ses på baggrund af, at to lande (Elfenbenskysten og Ghana) står

Figur 19. Prisudvikling på kaffe- og kakaobønner samt på forbrugerpriser for kaffe og chokolade i Danmark

Note: Forbrugerpris i Danmark.

for mere end 50 procent af verdens samlede produktion af kakaobønner. Disse to lande er blevet alvorligt ramt af ekstreme vejrforhold (ændrede nedbørs- og tørkemønstre), hvilket har medført faldende afgrødeudbytter og dermed også faldende produktion og eksport. Derudover har både skadedyr og plantesygdomme ramt produktionen af kakaobønner i de to lande.

En anden faktor er, at værdikæden ikke er effektiv: Der er statskontrollerede mellemlid mellem kakaobønder og opkøberne, hvilket betyder, at de stigende internationale priser ikke slår fuldt ud igennem tilbage i værdikæden. Derfor reagerer udbuddet ikke fuldt ud på de prissignaler, som markedet giver.

Endelig har det også en betydning, at efterspørgslen efter kaffe og chokolade stiger i takt med stigende velfærd.

Referencer

Danmarks Statistik (2025a). PRIS111: Forbrugerprisindeks (2015=100) efter varegruppe og enhed. Statistikbanken. www.statistikbanken.dk/PRIS111

Danmarks Statistik (2025b). LPRIS10: Salgspriser på udvalgte landbrugsprodukter efter produkt og enhed. Statistikbanken. www.statistikbanken.dk/LPRIS10

Danmarks Statistik (2025c). ANI41: Slagtninger og produktion af kvæg efter kategori og enhed (måned). Statistikbanken. www.statistikbanken.dk/ANI41

Danmarks Statistik (2025d). PRIS1: Forbrugerprisindeks (1980=100) efter varegruppe. Statistikbanken. www.statistikbanken.dk/PRIS1

Danmarks Statistik (2025e). ILON12: Implicit lønindeks for virksomheder og organisationer (1.kvartal 2005 =100) efter branche og sæsonkorrigeret. Statistikbanken. www.statistikbanken.dk/ILON12

Danmarks Statistik (2025f). ILON6: Lønindeks for industrien (1980=100) efter branche. Statistikbanken. www.statistikbanken.dk/ILON6

Danmarks Statistik (flere årgange). Landbrugsstatistik.

Economic Research Service [ERS] (2025). Wheat Data-All Years. USDA. <https://www.ers.usda.gov/data-products/wheat-data>

Eurostat (2025). HICP - monthly data (index). European Union. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/prc_hicp_midx/default/table?lang=en

FAO (2025a). Adverse climatic conditions drive coffee prices to highest level in years <https://www.fao.org/newsroom/detail/adverse-climatic-conditions-drive-coffee-prices-to-highest-level-in-years/en>

FAO (2025b). FAO Food Price Index. <https://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/>

FAO (2025c). FAOSTAT. <https://www.fao.org/faostat/en/#home>

Federal Reserve Economic Data (2025). Spot Crude Oil Price: West Texas Intermediate. Federal Reserve Bank of St. Louis.

<https://fred.stlouisfed.org/series/WTISPLC#0>

Foreign Agricultural Service [FAS] (2025). Total Wheat and Coarse Grains: Supply and Demand. USDA.

<https://apps.fas.usda.gov/psdonline/app/index.html#/app/downloads>

Freightos (2025). Freightos Baltic Index (FBX): Global Container Freight Index. <https://fbx.freightos.com/>

Hansen, H. O. (2012). Pristransmission i fødevarerekæden: relationerne mellem forbrugerpriser og råvarepriser i landbruget. Tidsskrift for Landøkonomi, 198(2), 87-121.

Hansen, H. O. (2022a). Rusland invasion af Ukraine og fødevarerekrisen. Tidsskrift for Landøkonomi, 208(1), 37-49 . https://curis.ku.dk/ws/portalfiles/portal/319238207/TfL_2022_1_37.pdf

Hansen, H. O. (2022b). Krigen i Ukraine og stigende fødevarerpriser: Konsekvenser for fødevareresikkerheden. Tidsskrift for Landøkonomi, 208(1), 51-57. https://curis.ku.dk/ws/portalfiles/portal/319237248/TfL_2022_1_51.pdf

Laborde, D. (2025). List of Export Restrictions on Food Products. IFPRI, Tableau Public. <https://public.tableau.com/app/profile/ifpri.food.security.portal/viz/FoodFertilizerExportRestrictionsTracker/FoodExportRestrictionsTracker>

MacroMicro (2022). World - On-Time Rate & Delays by Sea Intelligence.

<https://en.macromicro.me/collections/4356/freight/35384/sea-intelligence-global-liner-report>

OECD (2025). OECD-FAO Agricultural Outlook 2025-2034. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/601276cd-en>

Sea-Intelligence (2025). Global schedule reliability. www.sea-intelligence.com/press-room

United Nations (2025). UN Comtrade Database. <https://comtradeplus.un.org/>

World Bank (2025). Commodity prices. <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets>

